

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Uluslararası Dil, Edebiyat, Kültür, Tarih, Sanat ve Eğitim Araştırmaları Dergisi

The Journal of International Language, Literature, Culture, History, Art and Education Research

Sayı/Issue 14 (Şubat/February 2024), s. 431-453.

Geliş Tarihi-Received: 15.01.2024

Kabul Tarihi-Accepted: 17.02.2024

Araştırma Makalesi-Research Article

ISSN: 2687-5675

DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1420271

Bitlis Köy Adlarının Kökeni ve Yapısı Üzerine Bir Değerlendirme

An Evaluation on the Origin and Structure of Bitlis Village Names

Aysun GÜNDÜZ ÖNAL*

Öz

Milleti millet yapan önemli unsurların başında kültür gelir. Toplum içinde yaşadığımız her şey, koruduğumuz her değer kültüre yansır. Bu değerler yer adlarında da hayat bulur. Yer adları, insanların yaşadıkları yerlerin kimliğini ve karakterini yansıtır. Bu adlar, bir coğrafyanın geçmişini, mirasını ve hatta geleceğini anlamak için değerli birer kaynaktır. Türk toplulukları eski çağlardan beri yerleştikleri yerlerin kendilerine ait olduğunu tescil etmek için yer adlarına ayrı bir önem vermiştir. Orta Asya'dan getirip Anadolu'ya naksettikleri adlar, genellikle kendilerinin tabii olduğu boyun veya onlara önderlik eden komutanların adları olmuştur. Bunun olmadığı durumlarda da etraflarını coğrafyacı titizliğiyle inceleyip uygun adlar bulmaya çalışmışlardır.

Bitlis şehrinin kuruluşunu 5000 yıl öncesine götüren tarihçiler vardır; fakat Bitlis Kalesi'ne tarihsel süreçte ilk kimin yerleştiğiyle ilgili bir bilgi bulunmamaktadır. Kaynaklara göre Bitlis Kalesi'ni Büyük İskender'in kumandanlarından Badlis kurmuştur. Şehrin bugünkü adı bu kumandanın isminden gelmektedir. Sürekli el değiştiren Bitlis, tarihî kişiliğini hiç kaybetmemiş ve adını bugüne kadar korumuştur.

Bu çalışmada Bitlis ili merkez ve ilçeye bağlı köy adları köken ve yapı bakımından değerlendirilerek tarihî Bitlis şehrine katkı sunmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Yer adı bilimi, Bitlis, köy adları.

Abstract

Culture stands as one of the crucial elements that define a nation. Everything we experience within society, every value we uphold, is reflected in culture. These values come to life in place names as well. Place names mirror the identity and character of the places where people live. These names serve as valuable sources to understand a geographic areas history, heritage, and even the future. Since ancient times, Turkic communities have attached special significance to place names to affirm their ownership of the places they settled. The names, brought from Central Asia to Anatolia, often consist of the names of the tribes they belonged to or the leaders who led them. If it is not applicable, they meticulously examined their surroundings with geographic precision to find suitable names.

While some historians trace the foundation of the city of Bitlis back 5000 years, there is no historical information about who initially settled in Bitlis Castle. According to sources, Badlis,

* Öğr. Gör. Dr., Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, e-posta: aysun.onal@alanya.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5561-9175.

one of the commanders of Alexander the Great, founded Bitlis Castle. The current name of the city is derived from the name of this commander. Despite changing hands continuously, Bitlis has never lost its historical personality and has preserved its name to this day.

In this study, village names in Bitlis province, both in the central district and its affiliated districts, have been evaluated regarding origins and structure to contribute to the historical city of Bitlis.

Keywords: Toponymy, Bitlis, village names.

Giriş

Varlıkları birbirinden ayıran en önemli şey adlarıdır. Ad, bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz, isim, nam olarak tanımlanmaktadır (Türkçe Sözlük, 2011, s. 23). Adlandırma bilinci çok eski dönemlere dayanmaktadır. İnsanlar kendilerini çevrelerindeki kişilerden farklı kılmak, yeni karşılaştıkları kavramları tanımlayabilmek için adlandırma yolunu seçmişlerdir. Yer adları da bu adlandırma isteğinden payını almıştır.

Batı'da "toponimi" terimiyle adlandırılan yer adı bilimi, Yunanca *topos* "yer" ve *onoma* "ad" kelimeleriyle oluşturulmuştur (Yusifov ve Kerimov, 2017, s. 17). Yer adları, insanların dünya üzerindeki konumları, coğrafi bölgeleri, yapıları veya belirli yerleri tanımlamak için kullandıkları adlardır. İnsanlar mülkiyet hakkı elde edebilmek için yerleştikleri yerlere kendilerini tanımlayan bir ad bırakmak isterler. Amaçları kendi topraklarını diğerlerinden korumaktır. Orta Asya'dan Anadolu'ya yapılan göçler neticesinde Anadolu Türk yurdu hâline gelmiş, bölgeye yerleşen Türk toplulukları yerleştikleri yerde ait oldukları boyun adını yaşatabilmek için bu adları kullanmışlardır. Bazen de yörenin coğrafi, tarihî özellikleri vs. yer adlarının verilmesinde rol oynamıştır.

Yer adı araştırmaları tarihin, kültürün, coğrafyanın birleşip kaynaşmasıyla ortaya çıkar. Yer adlarının verilmiş özelliklerini belirleyebilmek, buradan yola çıkarak o yöre hakkında bilgi sahibi olabilmek için birçok bilim dalı beraber çalışmalıdır. Bu tür çalışmalarda tarihsel belgeler büyük önem taşır.

Bu çalışma, Bitlis ili merkez ve ilçelerine bağlı köy adları üzerinde yapılmıştır. Çalışmada köy adlarının tarihsel gelişim süreçlerine girilmemiş, adlar sadece kökeni ve yapısı açısından değerlendirilmiştir.

Bitlis Adının Kökeni

Bitlis'in tarihî geçmişi hakkında bilgilerimiz sınırlıdır. Bunun nedeni tarih öncesi döneme ait buluntuların az olmasıdır. Bitlis sınırları içinde yer alan Süphan ve Nemrut dağlarının obsidyen yataklarından yola çıkarak bölge tarihinin Neolitik Çağ'a kadar uzandığı görüşü hâkimdir. Bölge ile ilgili yazılı belgelere Asur kaynaklarından ulaşılabilmektedir. Bu bilgilere göre Urartu Krallığı'nın kurulmasından önce bölgede bulunan beylikler arasında Bitlis beyliği de bulunmaktadır. Urartu Krallığı'nın yıkılmasından sonra bölge sürekli el değiştirmiştir.¹

Bitlis'in adının kökeni tam olarak bilinmemekle birlikte Büyük İskender'in hazinedarlarından Bedlis'ten geldiği düşünülmektedir. Evliya Çelebi'ye göre bu ad, *Bit-Lis* "Lis'in yurdu" anlamına gelmektedir. Şehri, Asurlular *Bit-Liz*; Araplar, Persler ve Grekler *Bad-Lis* ya da *Bad-Lais*; Bizanslılar *Bal-Lais-on*, *Babaleison* ya da *Baleş* adlarıyla ölümsüzleştirmiştir. Ermeniler ise bunlardan farklı olarak *Pağeş* ismini kullanmayı tercih etmiştir.²

¹ bk. (Mandacı, 2021, s. 2-25.)

² bk. (Mandacı, 2021, s. 2-25.)

1. Köken Bakımından Köy Adları

1.1. Türkçe Kökenli Köy Adları

Açıklan, Adabağ, Ağaçköprü, Ağaçpınar, Ağılözü, Akbıyık, Akça, Akçaagaç, Akçalı, Akçaören, Akçevre, Akçıra, Akdik, Akıncı, Akpınar, Akyazı, Alacabük, Aladana, Alakır, Alaniçi, Alatoprak, Alkoyun, Alicık, Arıdağ, Arpacık, Aşağıbalcılar, Aşağıkaraboy, Aşağıkolbaşı, Aşağıölek, Aşağıyolak, Aydemir, Aygırgölü, Ayrancılar, Bağarası, Ballı, Ballıca, Başmaklı, Bayramalan, Benekli, Beşevler, Beşkaynak, Boğazönü, Bolalan, Bozburun, Bozpınar, Budaklı, Burcukaya, Bölüklü, Bölük yazı, Çalışkanlar, Çalidüzü, Çallı, Çanakdüzü, Çanakyayla, Çatalağzı, Çatalerik, Çatalsöğüt, Çatakdeğirmen, Çavuşlar, Çayarası, Çaygeçit, Çayır, Çayırbaşı, Çayırılı, Çığır, Çıtak, Çiğdemalan, Çitli yol, Çökekyazı, Çukurtarla, Dağarcık, Dağdibi, Dağlık, Danacı, Dayılar, Değirmenaltı, Deliktaş, Derince, Develik, Dibekli, Dikme, Dilburnu, Direktaş, Doğancı, Doğruyol, Döküktaş, Dönertaş, Dörtağaç, Döşkaya, Düzcealan, Eğritaş, Ekinli, Ekin tepe, Ekizler, Elmacık, Erencik, Erikbaşı, Erler, Esenler, Esenburun, Esenkıy, Geçitbaşı, Gedikpınar, Geyiklipınar, Gökay, Göktepe, Göldüzü, Gölgören, Göllü, Gölüstü, Gönüllü, Göztepe, Gümüşdüven, Gümüşkanat, Güntepe, Gürece, Güzelli, Güzelsu, Ilıcak, İçgeçit, İçlikaval, İçmeli, İkizler, İpekçayır, Kalkanlı, Kapaklı, Karaağaç, Karabudak, Kapıkaya, Kapısuyu, Karbastı, Karlitepe, Karınca, Karlı, Karşıyaka, Kaşak, Kaşıklı, Kavakdibi, Kavunlu, Kavuştuk, Kayabaşı, Kayadağ, Kayalı, Kayalıbağ, Kaynarca, Kayran, Keçeli, Keklik, Keklikdüzü, Kekliktepe, Kepirli, Kırkbulak, Kırkdönüm, Kırıkkaya, Kısıklı, Kıyıldüzü, Kocainiş, Koçlu, Koçyiğit, Kokarsu, Kolludere, Konuksayar, Koruk, Koruklu, Kovanlı, Koyluca, Koyunlu, Koyunpınarı, Kömürlü, Kömüryakan, Köprücek, Kuruyaka, Kuşdili, Kuşluca, Kuştaşı, Küçüksu, Küllüce, Obuz, Odabaşı, Oduncular, Oğulcak, Oluklu, Ortaca, Ortakapı, Otluyazı, Oymapınar, Örenlik, Örentaş, Örgülü, Özenli, Özkavak, Ürünveren, Üzümveren, Sağınlı, Sağırkaya, Saklı, Sallıca, Sarıçiçek, Sarıdal, Sarıkavak, Sarıkonak, Sarıkum, Sarıtaş, Sarpkaya, Sekiliyazı, Serinbayır, Soğanlı, Soğuksu, Söğütlü, Suboyu, Sürücüler, Süttaş, Sütderesi, Şentepe, Tabanözü, Tanrıyar, Taşboğaz, Taşüstü, Tatlıkaynak, Tokaçlı, Teknecik, Tosunlu, Tutumlu, Uçankuş, Ulusoy, Uncular, Uran, Uslu, Uzuntaş, Uzunyar, Üçadam, Üçevler, Ünalı, Ürünveren, Üstyayla, Yalıntaş, Yalnızçam, Yanıkçakır, Yarönü, Yassıca, Yayalar, Yaygın, Yaylacık, Yazıcık, Yazıkonak, Yediveren, Yelkenli, Yelkiran, Yemişveren, Yenicik, Yenidoğan, Yeniköprü, Yeşilsirt, Yığınkaya, Yıldız, Yoğurtlu, Yolağzı, Yolbilen, Yolcular, Yolçatı, Yolyazı, Yoncabaşı, Yukarıbalcılar, Yukarıçalı, Yukarıkaraboy, Yukarıkolbaşı, Yukarıölek, Yukarıyolak, Yumrukaya, Yumurtatepe, Yuvacık, Yuvadama, Yuvalı, Yuvalıdam, Yoğurtyemez,

1.2. Yabancı Kökenli Köy Adları

Adilcevaz< Ar. ‘ādil (TAS, 137) + Ar. cevāz (TAS, 219)

Bahçe< Far. bāğçe (OTAL, 64)

Bahçedere< Far. bāğçe (OTAL, 64) + Far. derre (OTAL, 176)

Cemalettinköy< Ar. Cemāl (TAS, 217) + Far. kūy (OTAL, 532)

Cihangir< Far. cihān-gīr (TAS, 220)

Dalda< Moğ. dulda³

Dizdar< Far. diz + Far. -dār (TAS, 247)

Gayda< Bulg. gayda (TAS, 316)

³ bk. (Güngör, 2020, s. 121-151)

HacıMehmet< Ar. hācī (TAS, 330) + Ar. Muḥammed (OTAL, 667)

Horozdere< Far. ḥorūs (TAS, 359) + Far. derre (OTAL, 176)

Hizan< Erm. xizan⁴

Konalga< Moğ. konalga⁵

Meydan< Far. meydan< Moğ. baydan (TAS, 538)

Mollafadıl< Ar. mevlā (TAS, 537) + Ar. fāzıl (KT, 339)

Narlıdere< Far. nār (TAS, 587)+ [+lı] + Far. derre (OTAL, 176)

Nazik< Far. nāzük (TAS, 589)

1.3. Moğolca + Türkçe veya Türkçe + Moğolca Kökenli Köy Adları

Başhan< T. baş + Moğ. қаған (KBS, 402)

Kağanlı< Moğ. қаған (KBS, 402) + [+lı]

Hanelmalı< han<< Moğ. қаған (KBS, 402) + T. elma + [+lı]

Tolgalı< Moğ. dogulga (TSD, 645) + [+lı]

1.4. Farsça + Türkçe veya Türkçe + Farsça Kökenli Köy Adları

Ağaçdere< T. ağaç + Far. derre (OTAL, 176)

Anadere< T. ana + Far. derre (OTAL, 176)

Akşar< T. ak + Far. şār (OTAL, 978)

Çeltikli< Far. şāltuk (TES, 83) + [+lı]

Çevreköy< T. çevre + Far. kūy (OTAL, 532)

Çobansuyu< Far. çōbān (TES, 96) + T. su + [+yu]

Değirmenköy< T. değirmen + Far. kūy (OTAL, 532)

Dereyolu< Far. derre (OTAL, 176) + T. yol + [+u]

Harmanlı< Far. ḥirmen (TAS, 339)+ [+lı]

Harmandöven< Far. ḥirmen (TAS, 339) + T. döven

Harmantepe< Far. ḥirmen (TAS, 339) + T. tepe

Karakolköy< T. karakol + Far. kūy (OTAL, 532)

Kireçtaşı< Far. giraç (TES, 245) + T. taş + [+ı]

Kuşhane< T. kuş + Far. ḥāne (TAS, 35)

İncirli< Far. encīr (TES, 191) + [+lı]

Kolludere< T. kol+[+lu] + Far. derre (OTAL, 176)

Kurudere< T. kuru + Far. derre (OTAL, 176)

Nohutlu< Far. noḥūt (KT, 932) + [+lu]

Oruçlu<< Far. roçag⁶ + [+lu]

⁴ <https://nisanyanmap.com/?y=hizan&lv=&t=&cry=TR&ua=10> (erişim tarihi: 22.10.2023)

⁵ <https://sozluk.gov.tr/> (erişim tarihi: 22.10.2023)

- Sakaköy< T. saka + Far. kūy (OTAL, 532)
 Sütderesi< T. süt + Far. derre (OTAL, 176) + [+si]
 Şentepe< Far. şen (OTAL, 989) + T. tepe
 Tahtalı< Far. taḥte (OTAL, 1023) + [+lı]
 Taşharman< T. taş + Far. ḥirmen (TAS, 339)
 Uludere< T. ulu + Far. derre (OTAL, 176)
 Yamaçköy< T. yamaç + Far. kūy (OTAL, 532)
 Yarımada köyü< T. yarımada + Far. kūy (OTAL, 532) + [+ü]
 Yeniköy< T. yeni + Far. kūy (OTAL, 532)
 Yukarıyvacık< T. yukarı + Far. ābia (TES, 29) + [+cık]
 Yumrumeşe< T. yumru + Far. bīşa (TES, 293)

1.5. Arapça + Türkçe veya Türkçe + Arapça Kökenli Köy Adları

- Aşağısüphan< T. aşağı + Ar. sübhān (OTAL, 967)
 Cevizdalı< Ar. cevz (TAS, 219) + T. dal + [+ı]
 Cevizyatağı< Ar. cevz (TAS, 219) + T. yatak + [+ı]
 Heybeli< Ar. ‘aybe (TAS, 350) + [+li]
 Kaleli< Ar. kal‘a (OTAL, 483) + [+li]
 Karaşeyh< T. kara + Ar. şeyḥ (TAS, 755)
 Kınalı< Ar. ḥinnā` (TAS, 434) + [+lı]
 Kınalıkoç< Ar. ḥinnā` (TAS, 434) + [+lı] + T. koç
 Seyrantepe< Ar. seyrān (TAS, 718) + T. tepe
 Yukarısüphan< T. yukarı + Ar. sübhān (OTAL, 967)

2. Yapı Bakımından Köy Adları

Sözcüklerin yapı ve köken incelemeleri art zamanlı inceleme yöntemine göre yapılmıştır. Etimolojik izah gerektirenler gelişim işaretiyle verilmiştir.

2.1. Basit Yapılı Köy Adları

Kök durumunda bulunan, herhangi bir türetme ekiyle genişletilmemiş olan adlardır. Yabancı kökenli köy adları türetme eki almamışlarsa basit kabul edilmiştir.

- Bahçe< Far. bāğçe (OTAL, 64)
 Cihangir< Far. cihān-gīr (TAS, 220)
 Dalda< Moğ. dulda⁷
 Dayılar < dayı+lar< tayı (TSD, 207)
 Dizdar< Far. diz + Far. -dār (TAS, 247)

⁶ bk. (Tekin, 2001, s.40)

⁷ bk. (Güngör, 2020, s. 121-151)

Erler< er+ler

Gayda< Bulg. gayda (TAS, 316)

Hizan< Erm. xizan

Karınca< karınça~karınçak (DLT, 270)

Meydan< Far. meydan< Moğ. baydan (TAS, 538)

Nazik< Far. nāzuk (TAS, 589)

Yayalar< yadağ (ETG, 397)+lar

2.2. Türemiş Yapılı Köy Adları

Türemiş yapılı yer adlarındaki toponimcil ekler konusunda bazı tartışmalar bulunmaktadır. Şahin, 2007 yılında yayımladığı makalesinde bu tartışmalara değinmiş ve Donidze'nin yer adı bilimcilerinin ve dilbilimcilerin yapım eklerinin hepsini ek kabul etmelerine karşı çıkararak toponimcil ekleri /+IIk/, /+II/, /+IAk/ ekleri ile sınırlandırdığını belirtmiştir. (Şahin, 2007, s. 5)

Çalışmada türemiş kelimeler, içerdiği eklere göre ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Örneğin Ballica adının ekleri hem +cA hem de +IX ekinin altında yer almıştır. Birleşik kelime gruplarında bulunan türemiş kelimeler de bu kısımda incelenmiştir.

2.2.1. Addan Ad Yapan Ekleri Barındıran Köy Adları

2.2.1.1. {+Ak}(<+gAk) Eki

Benekli< ben+ek+li

Çıtak< çıt+ak

Kavak< kav+ak (TSD, 351)

Toprak< topur+ak (TES, 412)

Yelkenli< yel+ek+en (KBS, 1114)

Yolak< yol+ak

2.2.1.2. [+al] Eki

Kaval< kav+al (KBS, 478)

2.2.1.3. {+An} Eki

Erencik< er+en+cik

Kovanlı< kovan+lı< kowuk+an (KBS, 547)

Yelkenli< yel+ek+en (KBS, 1114)

2.2.1.4. [+arı<(+gArU)] Eki

Yukarı< *yok+garu (KBS, 1172)

2.2.1.5. {+CA} Eki

Akça< ak+ça

Akçalı< ak+ça+lı

Alaca< ala+ca< ala+ca

Balıca< bal+lı+ca
 Derince< derin+ce< ter+iñ (KBS, 278)
 Düzce< düz+ce< tüz (TSD, 232)
 Gürece< güre+ce
 Kaynarca< *kay-(ı)n-a- (KBS, 485) - r+ca
 Koyluca< koy+lu+ca< kuy~koy (DLT, 390)
 Kuşluca< kuş+lu+ca
 Küllüce< kül+lü+ce
 Ortaca< orta+ca< ortu (TSD, 482)
 Salıca< sal+lı+ca
 Yassıca< yassı+ca<yaz-sığ (TTG, 106)

2.2.1.6. {+cAk} Eki

Ilıcak< ılı-k+cak< ılı-g (TSD, 286)
 Köprücek< köprü+cek< köprüg (ETG, 283)
 Oğulcak< oğul+cak< oğul (ETG, 162)

2.2.1.7. {+cX} Eki

Akıncı< ak-m+cı
 Ayrancılar< ayran+cı+lar< *ad-ır-an (TSD, 91)
 Danacı< dana+cı< * tãna (KBS, 265)
 Doğancı< doğan+cı< toğan (ETG, 300)
 Oduncular< odun+cu+lar< *öt+uñ (TDBUÜ, 52)
 Uncular< un+cu+lar< *ün (TDBUÜ, 52)
 Yolcular< yol+cu+lar< *yöl (TDBUÜ, 92)

2.2.1.8. {+cXk} Eki

Alıcık< alaçuk< alak+çuk (TSD, 53)
 Arpacık< arpa+cık
 Ayvacık< ayva+cık< Far. ābia (TES, 29)
 Dağarcık< dağar+cık< tağar (KBS, 260)
 Elmacık< elma+cık< almıla (TSD, 56)
 Erencik< er+en+cik
 Teknecik< tekne+cik
 Yenicik< yeni+cik< yañı (EUTS, 283)
 Yaylacık< yayla+cık< *yã-y (<z)+la-ğ (KBS, 1098)
 Yazıcık< yazı+cık< yaz-ıg (TSD, 769)
 Yuvacık< yuva+cık< uya (ETG, 305)

2.2.1.9. {+Xn} Eki

Derince< derin+ce< ter+iñ (KBS, 278)

Oduncular< odun+cu+lar< *öt+uñ (TDBUÜ, 52)

Serin< ser+in (TTG, 60)

Uran< urı+n (KBS, 969)

2.2.1.10. [+ır] Eki

Çayır< çay+ır < çay ~çiy +(i)r (KBS, 225)

Çayırılı< çay+ır+lı

Çığır< çığ+ır⁸**2.2.1.11. {+IX} Eki**

Akçalı< ak+ça+lı

Ballı< bal+lı

Ballica< bal+lı+ca

Başmaklı< başmak+lı< *baş-(m)ak (KBS, 120)

Benekli< ben+ek+li

Budaklı< buda-k+lı< buta- (TSD, 148)

Bölüklü< böl-ük+lü

Çallı< çal+lı

Çayırılı< çay+ır+lı

Çeltikli< çeltik+li< Far. şältuk (TES, 83)

Çitli< çit+li

Dibekli< dibek+li< tög-ek (KBS, 281)

Ekinli< ek-in+li

Geyikli< keyik (DLT, 309)+ li

Göllü< göl+lü< köl (TES, 159)

Gönüllü< gönül+lü< köñül (TSD, 274)

Güzelli< güzel+li< köz+e-l (TTG, 95)

Harmanlı< harman+lı< Far. ħirmen (TAS, 339)

Heybeli< heybe+li< Ar. ‘aybe (TAS, 350)

İçli< iç+li

İçmeli< iç-me+li

⁸ Clauson (EDPT, 409), Tietze (TET, 504) ve Eren (TES, 88) çığır kelimesinin kökeni hakkında herhangi bir açıklama yapmamıştır. Gülensoy (KBS, 235) çığır kelimesinin etimolojisini *çī+g+(ı)r şeklinde vermiştir. Güngördü ise 2012 yılında yayımladığı yazısında tüm bu görüşlere yer vererek kelimeyi çığ+ır şeklinde tahlil etmiştir.

bk. (Güngördü, 2012, s. 109-126)

- İncirli< incir+li< Far. encîr (TES, 191)
Kağanlı< kağan+lı< Moğ. қаған (KBS, 402)
Kaleli< kale+li< Ar. kal'a (OTAL, 483)
Kalkanlı< kalk-an+lı
Kapaklı< kapak+lı< kap-gak (TTG, 70)
Karlı< kar+lı
Kaşıklı< kaşık+lı< kaşı-k (TSD, 347)
Kavunlu< kavun+lu< kâgûn (TES, 220)
Kayalı< kaya+lı< kay-a (TSD, 354)
Keçeli< keçe+li< kiçe (TSD, 359)
Kepirli< kepir+li< kepi-r (KBS, 498)
Kınalı< kına+lı< Ar. ħinnâ' (TAS, 434)
Kısıklı< kıs-ık+lı
Koçlu< koç+lu< koçnar (TSD, 399)
Kollu< kol+lu< *köl< (KBS, 534)
Koruklu< kor+(u)k+lu (KBS, 544)
Kovanlı< kovan+lı< kowuk+an (KBS, 547)
Koyluca< koy+lu+ca< kuy~koy (DLT, 390)
Koyunlu< koyun+lu< kıony (ETG, 282)
Kömürlü< kömür+lü< köm-ür (EDPD, 723)
Kuşluca< kuş+lu+ca
Küllüce< kül+lü+ce
Narlı< nar+lı< Far. nâr (TAS, 587)
Nohutlu< Far. nohût (KT, 932)+lu
Oluklu< oluk+lu
Oruçlu<< Far. roçag+lu
Otlı< ot+lu
Örgülü< ör-gü+lü< ör-güç (KBS, 669)
Özenli< özen+li
Sağınlı< sağın+lı< sığın (TSD, 521)
Saklı< sak+lı < sak (KBS, 720)
Salıca< sal+lı+ca
Sekili< seki+li< sekü (TSD, 540)
Soğanlı< soğan+lı< soğun~soğan (DLT, 527)
Söğütlü< söğüt+lü< söğüt (EUTS, 249)

Tahtalı< tahta+lı< Far. taḥte (OTAL, 1023)

Tatlı< tat+lı< tātiḡ (TDBUÜ, 102)

Tokaçlı< tok+a-ç+lı (TSD, 642)

Tolgalı< tolga+lı< Moğ. dogulga (TSD, 645)

Tosunlu< tosun+lu< tos-un (SSÜB, 285)

Tutumlu< tut-um+lu

Uslu< us+lu

Yelkenli< yelken+li< yel+ek+en (KBS, 1114)

Yoğurtlu< yoğur+lu< (ü) yu-gur-t⁹

Yuvalı< yuva+lı< uya (ETG, 305)

2.2.1.12. {+IXk} Eki

Dağlık< dağ+lık< taḡ (TSD, 204)

Develik< deve+lik< tävä (ETG, 299)

Keklik< kek+lik< *kēk (i)+ lik (KBS, 493)

Örenlik< ör-en+lik (KBS, 668)

2.2.1.13. [+uk] Eki

Koruk< koruk< kor+uk (KBS, 544)

Koruklu< koruk+lu < kor+uk (KBS, 544)

2.2.1.14. [+t] Eki

Kanat< ḡānat< Moğ. kana+t (KBS, 457)

2.2.1.15. [+z] Eki

Ekizler< iki+z+ler< *ēki+z (KBS, 429)

İkizler< iki+z+ler< *ēki+z (KBS, 429)

2.2.2. Fiilden Ad Yapan Ekleri Barındıran Köy Adları

2.2.2.1. {-A} Eki

Çevre< çevir-e< çevü(>i)r-e (KBS, 234)

Yaka< yak-a (TSD, 727)

Yumurta< yum-(u)r-t-[k/ḡ]a (KBS, 1177)

2.2.2.2. {-Ak}(<-gak) Eki

Çatak< çat-ak (TTG, 70)

Çökek< çök-ek (TSD, 199)

Dibekli< dibek+li< töḡ-ek (KBS, 281)

⁹ bk. (Durukoğlu, 2017, s. 100-103)

Kapaklı< kapak+lı< kap-gak (TTG, 70)

Yatak< yat-ak< yā-t-(a)k (KBS, 1087)

2.2.2.3. {-al, -l} Eki

Çatal< çat-al (TTG, 71)

Güzelli< güzel+li< köz+e-l (TTG, 95)

Yıldız< < * ya(/u)-l+d(/t)ı(/u)z¹⁰ (KBS, 1139)

2.2.2.4. {-An} Eki

Bilen< bil-en

Doğan< doğ-an< toğ- (TSD, 220)

Düven< tög-en (KBS, 301)

Esen< es-en

Esenler< es-en+ler

Gören< gör-en< kör- (ETG, 283)

Döven< döv-en< tög- (DLT, 643)

Kalkanlı< kalk-an+lı (TSD, 330)

Kayran< kay-(ı)r-an (ÖTS, 2501)

Kıran< kır-an

Ören< ör-en< (KBS, 668)

Örenlik< ör-en+lik (KBS, 668)

Uçan< uç-an

Veren< ver-en< bër- (TDBUÜ, 60)

Yakan< yak-an

2.2.2.5. {-Ar} Eki

Döner< dön-er< tön- (TSD, 224)

Kokar< kok-ar

Sayar< say-ar< *sā-y (<đ<δ) (KBS, 744)

2.2.2.6. [-uz] Eki

Boğaz< boğ-az< boğ-uz (KBS, 156)

Obuz< op-uz (KBS, 610)

2.2.2.7. [-cu] Eki

¹⁰ Özkan'ın 2003 yılında yayımlanan makalesinde Vambery, Besim Atalay, Talat Tekin ve V. G. Egerov gibi araştırmacıların yıldız kelimesinin ilk unsurunu fiil kabul ettikleri; Sevortyan, A., T. Kaydarov ve T. Januzakov gibi araştırmacıların ise ilk unsurun ses taklidi bir kelime olduğu konusunda fikir birliğine vardıkları belirtilmiştir. Özkan'a göre ise bu kelime ortak kök olan *ya- fiilinden türemiştir bk. (Özkan, 2003, s. 157-178).

Burcu< bur-cu (TET, 397)

2.2.2.8. [-ç] Eki

Tokaçlı< tok+a-ç+lı (TSD, 642)

2.2.2.9. {-I/-U (< -(I)g/-(U)g} Eki

Eğri< eğir-i< egir-i (ÖTS, 1383)

Doğru< *toğ-ur-u (KBS, 292)

Karşı< karşı~karşı (EUTS, 169)< kar-ış-ı (KBS, 471)

Yazı< yaz-ı< yaz-ıg (TSD, 769)

Yazıcık< yaz-ı+cık< yaz-ıg (TSD, 769)

Yumru< *yum-(u)r-u (KBS, 1175)

2.2.2.10. [-ga] Eki

Konalga< konal-ga (TSD, 404)¹¹

2.2.2.11. [-gın] Eki

Yaygın< yay-gın

2.2.2.12. [-gXr] Eki

Aygır< ad-gır (TSD, 89)

2.2.2.13. {-GX} Eki

Kaşak<< ?*kaşı- [-kaşa-] -ğu (KBS, 473)

Örgülü< ör-gü+lü< ör-güç (KBS, 669)

2.2.2.14. {-(X)k} Eki

Açık< aç-ık

Budak< buda-k< buta- (TSD, 148)

Budaklı< buda-k+lı< buta- (TSD, 148)

Bölüklü< böl-ük+lü< böl- (TDBUÜ ,62)

Delik< del-ik< telik (DLT, 596)

Direk< dire-k< tirä- (ETG, 300)

Dökük< dök-ük< tök- (ETG, 301)

Gedik< *kēt-(ü)k (KBS, 359)

Ilıcak< ılı-k+cak< ılı-g (TSD, 286)

Kaşıklı< kaşık+lı< kaşı-k (TES, 216)

Kaynak< kayna-k

Kırık< kır-ık

¹¹ Gülensoy (KBS, 538) kelimeyi kon-al-ga şeklinde unsurlara ayırarak inceler. Paçacıoğlu ise (TSD, 404) kelimeyi konal-ga şeklinde değerlendirmiştir.

Kısıklı< kıs-ık+lı

Konuk< ko-n-uk

Soğuk< soğu-k< soğu-k (KBS, 791)

Yanık< yan-ık< *ya-n-ık¹²

2.2.2.15. [-kan(<-GAn)] Eki

Çalışkanlar< çalış-kan< çal-ış-kan+lar (KBS, 215)

2.2.2.16. {-mA} Eki

Dikme< dik-me< tik- (DLT, 620)

İçmeli< iç-me+li

Oyma< oy-ma< öy- (TDBUÜ, 72)

2.2.2.17. [-men] Eki

Değirmen< *tek- ir-men (KBS, 272)

2.2.1.18. [-miş] Eki

Yemiş< ye-miş (TSD, 767)

2.2.2.19. {-(X)m} Eki

Adım< *āt-ım (KBS, 49)

Dönüm< dön-üm< tön- (DLT, 645)

Tutumlu< tut-um+lu

Üzüm< üzüm~üsüm (EUTS, 276)< *üz-(ü)m (KBS, 1008)

Yarım< yar-ım< yār- (TDBUÜ, 51)

2.2.2.20. {-(X)n} Eki

Akıncı< ak-ın+cı

Burun< bur-un (KBS, 187)

Ekinli< ek-in+li

Uzun< uz-un (TTG, 101)

Ürün< ür-(ü)n (KBS, 996)

Yığın< yığ-ın< yığ-(ı)n (KBS, 1134)

2.2.2.21. {-Iş} Eki

Çavuşlar <<çabış< *çap-ış¹³

¹² bk. (Atay, 2006, s. 7-28)

¹³Solmaz(2018, s. 423-436) çavuş kelimesinin etimolojisiyle ilgili 3 görüşe yer vermiştir. Solmaz'a göre Vámbéry ve Köprülü bu kelimeyi "bağırma, çağırma, ses, şan ve şöhret" gibi anlamlara gelen "çav" köküne dayandırmaktadır. Blochet ise kelimenin Moğolca "tchugutchi" kelimesinden türediğini veya "traghadsa" kelimesinden geldiğini iddia etmiştir. User, çabış unvanının çap- "vurmak" fiilinin isim gövdesi olduğunu belirtmiştir.

İniş< in-iş< *ën- (KBS, 437)

2.2.2.22. {-(X)r} Eki

Çukur< çok- (u)r (KBS, 257)

Kepirli< kepir+li< kepi-r (KBS, 498)

Kaynarca< *kay-(ı)n-a- (KBS, 485) - r+ca

2.2.2.23. {-(X)t} Eki

Geçit< geç-it< kaç- (ETG, 279)

Yoğurtlu< yoğur+lu< (ū) yu-gur-t

2.2.2.24. [-ücü< (-gUçI)] Eki

Sürücüler< sür-ücü< sürgiçi (DLT, 551)

2.2.3. Addan Fiil Yapan Ekleri Barındıran Köy Adları

2.2.3.1. [+a-] Eki

Güzelli< güzel+li< köz+e-l (TTG, 95)

Tokaçlı< tok+a-ç+lı (TSD, 642)

2.2.4. Fiilden Fiil Yapan Ekleri Barındıran Köy Adları

2.2.4.1. [-a-] Eki

Kaynarca< *kay-(ı)n-a- (KBS, 485) - r+ca

2.2.4.2. [-gur] Eki

Yoğurtlu< yoğur+lu< (ū) yu-gur-t

2.2.4.3. [-ış-] Eki

Çalışkanlar< çalış-kan< çal-ış-kan+lar (KBS, 215)

Karşı< karşı~karşı< kar-ış-u (KBS, 471)

2.2.4.4. {-(X)r-} Eki

Değirmen< *tek- ir-men (KBS, 272)

Doğru< * toğ-ur-u (KBS, 292)

Kayran< kay-(ı)r-an (ÖTS, 2501)

Yumru< * yum-(u)r-u (KBS, 1175)

Yumurta< yum-(u)r-t-[k/ğ]a (KBS, 1177)

2.2.4.5. [-(ı)n-] Eki

Görgeç (2023, s. 353-398) yazısında çavuş kelimesinin geçirdiği ses olaylarını açıklamış, Durgunay (2018, s. 77-104) ise sözcüğün tahlilini çab+ış şeklinde yapmıştır.

Kaynarca< *kay-(1)n-a- (KBS, 485) - r+ca

Yanık< yan-ık< *ya-n-ık

2.2.4.6. [-t-] Eki

Yatak< yat-ak< yā-t-(a)k (KBS, 1087)

Yumurta< yum-(u)r-t-[k/ğ]a (KBS, 1177)

2.3. Birleşik Yapılı Köy Adları

Birleşik köy adları aşağıdaki başlıklar altında değerlendirilmiştir. Ağaçpınar gibi adlar “ağaçtan yapılmış ya da ağaç gibi olan” şekliyle genişletilmiş olarak düşünülmüş ve sıfat tamlaması kabul edilmiştir.

2.3.1. Sıfat Tamlaması Kuruluşundaki Köy Adları

Açıkalan< (açık + alan)

Adilcevaz<(adil + cevaz)

Ağaçdere< (ağaç + dere)

Ağaçpınar< (ağaç + pınar)

Ağaçköprü< (ağaç + köprü)

Akbıyık< (ak + bıyık)

Akçevre< (ak + çevre)

Akçıra< (ak + çıra)

Akdik< (ak + dik)

Akpınar< (ak + pınar)

Akşar< (ak + şar)

Akyazı< (ak + yazı)

Akçaağaç< (akça + ağaç)

Akçaören< (akça + ören)

Alacabük< (alaca + bük)

Aladana< (ala + dana)

Alakır< (ala + kır)

Alatoprak< (ala + toprak)

Alkoyun< (ala + koyun)

Anadere< (ana + dere)

Arıdağ< (arı + dağ)

Aşağıkolbaş< (aşağı + kolbaşı)

Ağaçköprü< (ağaç + köprü)

Aşağıbalcılar< (aşağı + balcılar)

Aşağıkaraboy< (aşağı + karaboy)

- Aşağıyolak< (aşağı + yolak)
Aşağıölek< (aşağı + ölek)
Aşağısüphan< (aşağı + süphan)
Aydemir< (ay + demir)
Bahçedere< (bahçe + dere)
Başhan< (baş + han)
Beşevler< (beş + evler)
Beşkaynak< (beş + kaynak)
Bolalan< (bol + alan)
Bozburun< (boz + burun)
Bozpınar< (boz + pınar)
Çanakyayla< (çanak + yayla)
Çatalerik< (çatal + erik)
Çatakdeğirmen< (çatak + değirmen)
Çatalsöğüt< (çatal + söğüt)
Çevreköy< (çevre + köy)
Çitliyol< (çitli + yol)
Çukurtarla< (çukur + tarla)
Deliktaş< (delik + taş)
Doğruyol< (doğru + yol)
Döküktaş< (dökük + taş)
Dönertaş< (döner + taş)
Dörtağaç< (dört + ağaç)
Döşkaya< (döş + kaya)
Düzcealan< (düzce + alan)
Eğritaş< (eğri + taş)
Ekintepe< (ekin + tepe)
Esenburun< (esen + burun)
Esenkıyı< (esen + kıyı)
Gedikpınar< (gedik + pınar)
Geyiklipınar< (geyikli + pınar)
Gümüşkanat< (gümüş + kanat)
Güzelsu< (güzel + su)
Göktepe< (gök + tepe)
Göztepe< (göz + tepe)

Gümüşdüven< (gümüş + düven)
Güntepe< (gün + tepe)
Hacı Mehmet< (hacı + Mehmet)
İçgeçit< (iç + geçit)
İçlikaval< (içli + kaval)
İpekçayır< (ipek + çayır)
Karaağaç< (kara + ağaç)
Karabudak< (kara + budak)
Karaşeyh< (kara + şeyh)
Karlitepe< (karlı + tepe)
Karşiyaka< (karşı + yaka)
Kayadağ< (kaya + dağ)
Kayalıbağ< (kayalı + bağ)
Kınalıkoç< (kınalı + koç)
Kırkbulak< (kırk + bulak)
Kırkdönüm< (kırk + dönüm)
Kırıkkaya< (kırk + kaya)
Kocainiş< (koca + iniş)
Koçyiğit< (koç + yiğit)
Kokarsu< (kokar + su)
Kolludere< (kollu + dere)
Kurudere< (kuru + dere)
Kuruyaka< (kuru + yaka)
Küçüksu< (küçük + su)
Mollafadıl< (molla + Fadıl)
Narlıdere< (narlı + dere)
Ortakapı< (orta + kapı)
Otluyazı< (otlu + yazı)
Oymapınar< (oyma + pınar)
Örentaş< (ören + taş)
Özkavak< (öz + kavak)
Sağırkaya< (sağır + kaya)
Sarıçiçek< (sarı + çiçek)
Sarıdal< (sarı + dal)
Sarıkum< (sarı + kum)

- Sarıkonak< (sarı + konak)
Sarıtaş< (sarı + taş)
Sarpkaya< (sarp + kaya)
Sekiliyazı< (sekili + yazı)
Serinbayır< (serin + bayır)
Soğuksu< (soğuk + su)
Şentepe< (şen + tepe)
Taşboğaz< (taş + boğaz)
Taşharman< (taş + harman)
Tatlıkaynak< (tatlı + kaynak)
Uçankuş< (uçan + kuş)
Uludere< (ulu + dere)
Ulusoy< (ulu + soy)
Uzuntaş< (uzun + taş)
Uzunyar< (uzun + yar)
Üçadım< (üç + adım)
Üçevler< (üç + evler)
Üstyayla< (üst + yayla)
Yalıntaş< (yalın + taş)
Yalnızçamlar< (yalnız + çamlar)
Yanıkçakır< (yanık + çakır)
Yenidoğan< (yeni + doğan)
Yeniköprü< (yeni + köprü)
Yeniköy< (yeni + köy)
Yeşilsırt< (yeşil + sırt)
Yıgımkaya< (yığın + kaya)
Yukarıayvacık< (yukarı + ayvacık)
Yukarıbalcılar< (yukarı + balcılar)
Yukarıçalı< (yukarı + çalı)
Yukarıkaraboy< (yukarı + karaboy)
Yukarıkolbaşı< (yukarı + kolbaşı)
Yukarıölek< (yukarı + ölek)
Yukarisüphan< (yukarı + süphan)
Yumurtatepe< (yumurta + tepe)
Yukarıyolak< (yukarı + yolak)

Yumrukaya< (yumru + kaya)

Yumrumeşe< (yumru + meşe)

Yuvalıdam< (yuvalı + dam)

2.3.2. Ad Tamlaması Kuruluşundaki Köy Adları

Adabağ< (ada + bağ+Ø)

Ağılözü< (ağıl+Ø + özü)

Alaniçi< (alan+Ø + içi)

Ayrgırgölü< (aygır+Ø + gölü)

Bağarası< (bağ+Ø + arası)

Bayramalan< (bayram + alan+Ø)

Boğazönü< (boğaz+Ø + önü)

Burcukaya< (burcu + kaya+Ø)

Bölükyazı< (bölük+Ø + yazı)

Cemalettinköy< (Cemalettin + köy+Ø)

Cevizdalı< (ceviz+Ø + dalı)

Cevizyatağı< (ceviz+Ø + yatağı)

Çalıldüzü< (çalı+Ø + düzü)

Çanakdüzü< (çanak+Ø + düzü)

Çatalağzı< (çatal+ Ø + ağzı)

Çayarası< (çay+Ø + arası)

Çaygeçit< (çay + geçit+ Ø)

Çayırbaşı< (çayır+Ø + başı)

Çiğdemalan< (çiğdem + alan+ Ø)

Çobansuyu< (çoban+Ø + suyu)

Çökekyazı< (çökek+Ø + yazı)

Dağdibi< (dağ+Ø + dibi)

Değirmenaltı< (değirmen+Ø + altı)

Değirmenköy< (değirmen + köy+Ø)

Dereyolu< (dere Ø + yolu)

Dilburnu< (dil+Ø + burnu)

Direktaş< (direk+Ø + taşı)

Erikbağı< (erik+Ø + bağı)

Geçitbaşı< (geçit+Ø + başı)

Göldüzü< (göl+Ø + düzü)

Gölüstü< (göl+Ø + üstü)

- Hanelmalı< (han+ elma+ Ø + lı < han+ elması)
Harmantepe<(harman + tepe+Ø)
Horozdere< (horoz + dere+Ø)
Kapıkaya< (kapı + kaya+Ø)
Kapısuyu< (kapı+Ø + suyu)
Karakolköy< (karakol+ köy+Ø)
Kavakdibi< (kavak+Ø + dibi)
Kayabaşı< (kaya+Ø + başı)
Keklikdüzü< (keklik+Ø + düzü)
Kekliktepe< (keklik + tepe+Ø)
Kıyıldüzü< (kıyı+Ø + düzü)
Kireçtaşı< (kireç+Ø + taşı)
Koyunpınarı< (koyun+Ø + pınarı)
Kuşdili< (kuş+Ø + dili)
Kuşhane< (kuş + hane+Ø)
Kuştası< (kuş+Ø + taşı)
Odabaşı< (oda Ø + başı)
Sakaköy< (saka + köy+Ø)
Seyrantepe< (seyran + tepe+Ø)
Suboyu< (su+Ø + boyu)
Sütderesi< (süt+Ø + deresi)
Süttaşı< (süt+Ø + taşı)
Tabanözü< (taban+Ø + özü)
Tanrıyar< (tanrı + yar+Ø)
Taşüstü< (taş+Ø + üstü)
Yamaçköy< (yamaç + köy+Ø)
Yarımada< (yarımada+Ø + köyü)
Yarönü< (yar+Ø + önü)
Yazıkonak< (yazı + konak+Ø)
Yolağzı< (yol+Ø + ağzı)
Yolçatı< (yol+Ø + çatı)
Yolyazı< (yol Ø + yazı)
Yoncabaşı< (yonca+Ø + başı)
Yuvadam< (yuva+Ø + damı)

2.3.3. İsim + İsim Kuruluşundaki Köy Adları

Gökay< (gök + ay)

2.3.4. İsim + Çekimli Fiil Kuruluşundaki Köy Adları

Karbastı< (kar + bastı)

Ünaldı< (ün + aldı)

Yoğurtyemez< (yoğurt+yemez)

2.3.5. Sıfat-Fiil Kuruluşundaki Köy Adları

Gölgören< (göl + gören)

Harmandöven< (harman + döven)

Konuksayar< (konuk + sayar)

Kömüryakan< (kömür + yakan)

Ürünveren< (ürün + veren)

Üzümveren< (üzüm + veren)

Yediveren< (yedi + veren)

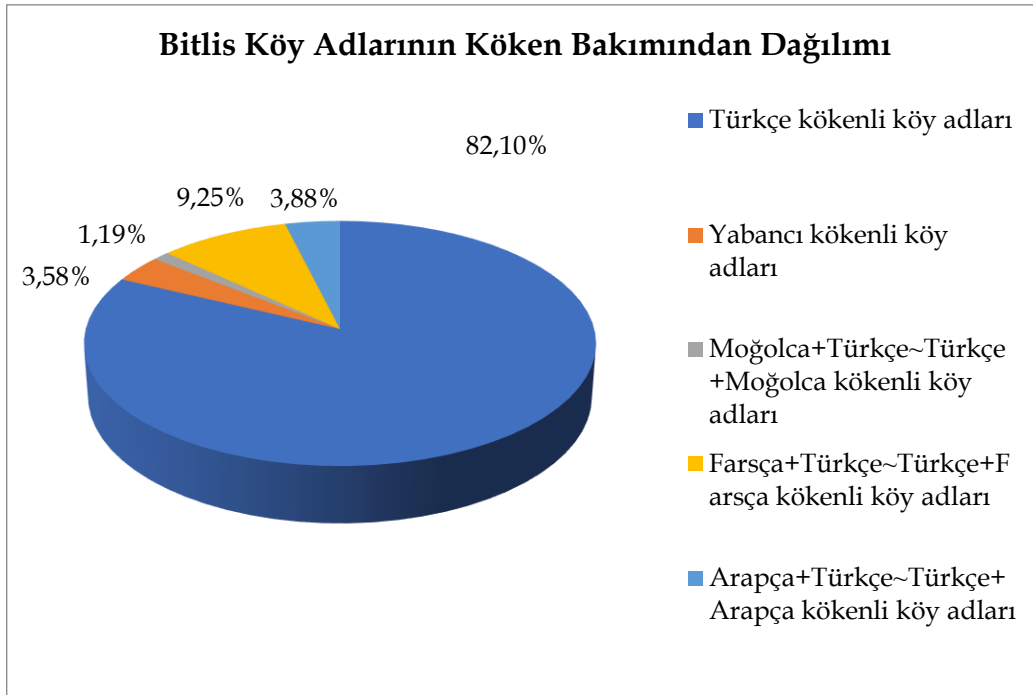
Yelkıran< (yel+ kıran)

Yemişveren< (yemiş + veren)

Yolbilen< (yol + bilen)

Sonuç

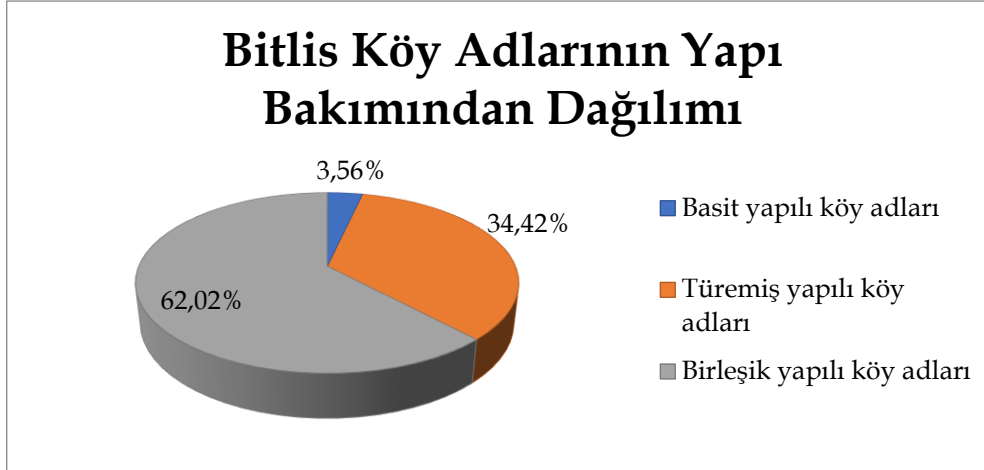
Bu çalışmada 335 köy adı köken ve yapı bakımından incelenmiştir. Bitlis köy adlarının köken bakımından dağılımı oransal olarak aşağıdaki grafikte yer almaktadır.

Grafik 1. Bitlis Köy Adlarının Köken Bakımından Dağılımı

Grafikteki verilere göre Bitlis'e bağlı köylerin köken bakımından dağılımında ilk sırayı %82 ile Türkçe kökenli köy adları almaktadır. Bu sırayı Farsça+Türkçe

~Türkçe+Farsça kökenli köy adları takip etmektedir. Moğolca+Türkçe ~Türkçe+Moğolca kökenli adlar %1.19'luk oranı ile en az kullanılan adlardır.

Grafik: 2. Bitlis Köy Adlarının Yapı Bakımından Dağılımı

Grafikteki veriler incelendiğinde Bitlis'e bağlı köylerin yapı bakımından dağılımında ilk sırayı %62 ile birleşik kelimeler almaktadır. Birleşik kelimelerin içinde sıfat tamlaması (133 tane) ve ad tamlaması (65 tane) kuruluşundaki kelime gruplarının diğerlerine oranla daha fazla kullanıldığı görülmektedir. Adlandırmada türemiş yapı köy adlarından da yararlanılmıştır. 116 tane türemiş ad, oranlamaya dâhil edilmiş, birleşik kelimelerin içerisinde yer alan türemiş kelimeler ise oranlama dışında bırakılmıştır. Türkçenin türetme gücü köy adlarında kendini belli etmektedir. Addan ad ve fiilden ad yapan ekleri barındıran köy adları diğerlerine göre daha fazladır.

Kısaltmalar

Ar.: Arapça

Far.: Farsça

Moğ.: Moğolca

T.: Türkçe

Kaynaklar

Atalay, B. (1986). *Divanü Lûgat-it-Türk Dizini: Endeks*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. [= DLT]

Atay, A. (2006). Türkçede *ya- (Parlamak) Kökü ve Türevleri. *Bellekten*, 7-28.

Caferoğlu, A. (2011). *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. [= EUTS]

Clauson, S.G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*. London: Oxford University Press [=EDPT]

Çağbayır, Y. (2007). *Ötüken Türkçe Sözlük*. İstanbul: Ötüken Neşriyat [=ÖTS]

Devellioğlu, F. (1996). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi. [= OTAL]

Durgunay, B. (2018). Seydişehir İlçesinin Köy Adları Üzerine Bir İnceleme. *SUTAD*, 43, 77-104.

- Durukoğlu, G. (2017). "Yoğurt" Sözcüğünün Kökenine Dair Bir Deneme, *TÜRKLAD*, 1(2), 100-103.
- Eren, H. (1999). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*. Ankara: Bizim Büro Basım Evi. [= TES]
- Gabain, A. von (1988). *Eski Türkçenin Grameri*. Ankara: TDK Yayınları. [= ETG]
- Görgeç, C. (2023). Manavgat Yerleşim Yeri Adlarının Toponimi Açısından İncelemesi. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 353-398.
- Gülensoy, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü, C. I-II*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. [= KBS]
- Güngör, O. C. (2020). Türk Ninnilerinde Yazı Dilinde Unutulan Eski Kelimeler. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 121-151.
- Güngördü, E. (2012). Köken Bilimlik Çözümlemeler -I: çiğne- (1), çiğne- (2); esne- (1), esne- (2). *Gazi Türkiyat*, 10, 109-126.
- Şemseddin S. (2019). *Kamus-ı Türkî (haz: Paşa Yavuzaraslan)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. [=KT]
- Karaağaç, G. (2015). *Türkçenin Alıntılar Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları. [= TAS]
- Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri: Şekil Bilgisi*. Ankara: TDK Yayınları. [= TTG]
- Mandacı, E. (2021) *Bitlis'in Eskiçağ Tarihi (Bitlis Tarihi)*. İstanbul: Efe Akademi Yayınları.
- Özkan, F. (2003) Yıldırım, Yıldız, Alev, Alaz / Yalaz, Işın ve Işık Kelimeleri Nereden Geliyor?. *Bilig*, 43, 157-178.
- Paçacıoğlu, B. (2004). "Sözlerin Soyağacı" Üzerine Bazı Notlar. *TÜBAR*, XV, 279-289. [=SSÜB]
- Paçacıoğlu, B. (2016). *VIII.-XVI. Yüzyıllar Arasında Türkçenin Sözcük Dağarcığı*. İstanbul: Kesit Yayınları. [=TSD]
- Solmaz, S. (2018). Çavuş Unvanının Kökeni, Anlamları ve Türkiye Selçukluları Döneminde Kullanımı. *SUTAD*, 423-436.
- Şahin, İ. (2007). Türkçe Yer Adlarının Yapısı Üzerine. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 1-14.
- Tekin, T. (1995). *Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler*. Ankara: Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi. [=TDBUÜ]
- Tekin, Ş. (2001). *İstikakçının Köşesi (Türk Dilinde Kelimelerin ve Eklerin Hayatı Üzerine Denemeler)*. İstanbul: Simurg Yayınları.
- Tietze, A. (2002). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı*. İstanbul: Simurg Yayınları
- Türk Dil Kurumu (2009). *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, C. I-VI*. Ankara: TDK Yayınları. [= DS]
- Yusifov, Y. - Kerimov, S. (2017). *Toponominin Esasları Üzerine Bir İnceleme (çev. S. Yavuz)*. Ankara: Asos Yayınları.
- <https://nisanyanmap.com/?y=hizan&lv=&t=&cry=TR&ua=10> (erişim tarihi: 22.10.2023)
- <https://sozluk.tdk.gov.tr/> (erişim tarihi: 22.10.2023)
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.59ea01eb90e744.59487313 (erişim tarihi: 22.10.2023).